

بررسی رابطه هوش اخلاقی و هوش اجتماعی با سلامت روانی دانشجویان دانشگاه پیام نور مرکز اردبیل

سمیه صائب نیا^{۱*}، رقیه افشاری^۲، مجید میرزامحمدی^۳

^۱ گروه مدیریت موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی غیر دولتی نوین، اردبیل، ایران

^۲ گروه مدیریت موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی غیر دولتی نوین، اردبیل، ایران

^۳ دانشجوی دکتری کارآفرینی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم تحقیقات، تهران-ایران

* نویسنده مسئول: گروه مدیریت، موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی و غیردولتی نوین، اردبیل، ایران/ saebniya@e.novinardebil.ac.ir

چکیده

با توجه به اینکه دانشجویان هر جامعه دسترنج معنوی و انسانی آن جامعه بوده و از سرنوشت سازان فردای کشور خویش‌اند. با پیشرفت صنعت و فناوری جدید و مشکلات مربوط به آن، اختلالات و بیماری‌های روانی همانند مشکلات جسمانی، افزایش چشمگیری یافته و از آنجا که سلامت روان قشر دانشجو اهمیت فراوانی دارد، لازم است که مسائل عاطفی و روانی این قشر عظیم جدی تلقی شده و مورد رسیدگی قرار گیرد؛ لذا پژوهش حاضر سعی دارد به بررسی رابطه بین هوش اخلاقی و هوش هیجانی با سلامت روان دانشجویان بپردازد. پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ روش توصیفی، همبستگی است. جامعه آماری کلیه دانشجویان پیام نور مرکز اردبیل می‌باشد و ابزار مورد استفاده برای گردآوری داده‌ها پرسشنامه است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران ۳۸۴ نفر محاسبه و به روش تصادفی در دسترس در بین جامعه آماری توزیع شد که از این تعداد ۳۴۱ پرسشنامه به صورت تکمیل شده جمع‌آوری گردید. برای نتیجه یافته‌های از نرم‌افزار spss20 استفاده گردید که نتایج حاصل نشان می‌دهد: هوش اخلاقی تأثیر مثبت و معنادار بر سلامت روان دانشجویان دارد و همچنین رابطه مثبت و معنادار هوش اجتماعی با سلامت روان دانشجویان تأیید شد و نهایتاً رابطه مثبت و معنادار هوش اخلاقی و اجتماعی تأیید شد.

واژه‌های کلیدی: هوش اخلاقی، هوش اجتماعی، سلامت روانی، دانشجویان پیام نور مرکز اردبیل.

۱- مقدمه

دانشجویان هر جامعه دسترنج معنوی و انسانی آن جامعه بوده و از سرنوشت سازان فردای کشور خویش‌اند. با پیشرفت صنعت و فناوری جدید و مشکلات مربوط به آن، اختلالات و بیماری‌های روانی همانند مشکلات جسمانی، افزایش چشمگیری یافته و از آنجاکه سلامت روان قشر دانشجو اهمیت فراوانی دارد، لازم است که مسائل عاطفی و روانی این قشر عظیم جدی تلقی شده و مورد رسیدگی قرار گیرد. تحقیقات انجام‌شده در سال‌های اخیر بیانگر وجود اختلالات روانی در سطوح مختلف دانشجویان می‌باشد. روان انسان تلاش می‌کند تا سطوح پایدار دارایی‌های روانی مربوط به خود را مانند عزت‌نفس، وابستگی، احساس قدرت و احساس کنترل بر محیط‌زیست را حفظ کند و به‌عنوان بخشی از فرایند خود تنظیم، افراد فاصله بین حالت فعلی (خود واقعی) و حالت هدف (خود ایده آل) را کنترل نمایند (آکاشه^۱، ۱۹۹۵؛ مصالح نژاد^۲، ۲۰۰۳).

یکی از عواملی که می‌تواند سلامت روانی را تحت تأثیر قرار دهد هوش اخلاق است. هوش اخلاقی در سازمان به عنوان فرهنگ فردی محسوب می‌شود که از طریق آن، ارزش‌های ارزشمندی به افراد القاء می‌شود تا به صورت مستمر طبق این ارزش‌ها رفتار نمایند. هوش اخلاقی دربرگیرنده رفتار اخلاقی و ظرفیتی برای دلیل حالت اخلاقی است. این رفتار اخلاقی می‌تواند نقش بارزی در موفقیت شرکت‌ها داشته باشد. مدیران با توجه هوش اخلاقی می‌توانند در رقابت با رقبای خویش، وضعیت شرکت خود را بهبود دهند. هوش اخلاقی افراد را همانند یک سیستم موقعیت‌یاب در خودرو برای ادامه حرکت در زندگی کمک می‌نماید. افراد با کمک آن می‌توانند برخوردار از یک ماشین پر قدرت و نیز خود به عنوان راننده‌ای قوی عمل نمایند. سازمان نیز همانند یک ماشین، نیازمند به سیستم موقعیت‌یاب جهانی برای حرکت درست در مسیر پیشرفت و توسعه می‌باشد که مدیران و رهبران دارای هوش اخلاقی، می‌توانند مسیریابی مناسبی را برای رساندن سازمان به نقاط اوج پیشرفت داشته باشند (لنیک و کییل^۳، ۲۰۰۸).

متغیر مستقل دوم که رابطه آن با سلامت روانی اندازه‌گیری می‌شود، هوش اجتماعی است. افراد در موقعیت‌های اجتماعی یکسان عمل نمی‌کنند. این تفاوت‌های فردی در ادبیات روانشناسی به هوش اجتماعی اشاره دارد (رضایی، ۱۳۸۹). افرادی که از هوش اجتماعی بالا بهره‌مندند، باید بتوانند از تمام قدرت مغزی و جسمانی خود استفاده کنند تا بتوانند با بقیه ارتباط قوی و موثری برقرار کنند (رضایی و خلیل زاده، ۱۳۸۸). کارل آلبرت در یک تعریف ساده هوش اجتماعی را توانایی تفاهم با دیگران و ترغیب کردن آن‌ها برای همکاری با خود دانسته است. به عنوان یکی دیگر از انواع هوش که در سال‌های اخیر به آن پرداخته شده و اولین بار توسط ثراندیک مطرح شد نشان دهنده قابلیت‌ها و توانایی‌های فردی است که به خوب کنار آمدن با دیگران و روابط اجتماعی موفق منجر می‌شود. هوش علت توفیقات ما در ارتباطات اجتماعی است و با آموزش و مطالعه به دست نیامده، هرچند که می‌توان در طی دوران کودکی و حتی بزرگسالی آن را پرورش داد (حاجی‌زاده، ۱۳۹۲).

با توجه به اهمیت سلامت روانی در بین دانشجویان و همچنین با توجه به اینکه تحقیقات انجام‌گرفته قبلی در زمینه سلامت روانی، کمتر به موضوع سلامت روانی پرداخته‌اند، بنابراین انجام تحقیق حاضر می‌تواند با مشخص کردن رابطه هوش اخلاقی و هوش اجتماعی بر سلامت روانی منجر به پیشنهاداتی سازنده در راستای بهبود سلامت روانی شود. بنابراین می‌تواند مساله اصلی تحقیق را چنان مطرح کرد که هوش اخلاقی و هوش اجتماعی چه تأثیری بر سلامت روانی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان اردبیل دارد.

---

¹ Akashe

² Mosalahnezhad

^۳ -Lennick & Kiel

۲- ادبیات تحقیق

۲-۱- هوش اخلاقی

هوش اخلاقی، "هوش حیاتی" برای همه انسان‌ها است (نقطه عطفی برای تمام هوش‌ها محسوب می‌شود)، به دلیل اینکه هوش اخلاقی اشکال دیگر هوش را به انجام کارهای ارزشمند هدایت می‌کند. اعمال و رفتارهای اخلاقی و ارزشی مدیران، نظیر رفتارهای منصفانه، صادقانه و احترام‌آمیز از طریق سازوکارهای مطرح در حوزه نفوذ و تأثیر اجتماعی بر احساسات و نگرش‌هایی نظیر رضایت، تعهد و وفاداری و همچنین بر ادراکاتی نظیر اعتماد و عدالت ادراک‌شده کارکنان تأثیرگذار است (بهشتی فر و رفیعی، ۱۳۹۱). محقق بنام میشل بوربا به‌طور خلاصه هوش اخلاقی را وابسته به هفت ارزش عمده می‌داند: همدلی، وجدان، خودکنترلی، احترام، مهربانی، تحمل، و انصاف. سه اصل اول - همدلی، وجدان، و خودکنترلی "هسته اخلاقی" هوش اخلاقی را نشان می‌دهند (جرجولج^۱، ۲۰۰۵). از نظر کینگ (۲۰۰۷) هوش اخلاقی عبارت است از مجموعه‌ای از ظرفیت‌های ذهنی انطباقی که بر جنبه‌های غیرمادی و متعالی واقعیت استوار می‌شوند. به‌ویژه آن‌هایی که در ارتباط با ماهیت هستی فرد، معنای شخصی، تعالی و حالت‌های اوج گرفته هوشیاری می‌باشند. در عمل، این فرایندها با توجه به توانایی شان در تسهیل شیوه‌های منحصره‌فرد حل مسئله، استدلال انتزاعی و کنار آمدن انطباقی می‌باشند.

۲-۲- هوش اجتماعی

هوش اجتماعی را می‌توان توانایی درک و مهار هیجانات و احساسات خود در جهت کمک به فعالیت‌های فکری، تصمیم‌گیری و ارتباطی دانست. براساس یافته‌های گلنن افرادی که از هوش هیجانی بالا برخوردارند می‌دانند که چگونه هیجانات و احساسات خود و دیگران را کنترل و هدایت نمایند (گلنن، ۲۰۱۰؛ به نقل از نیکوزاد، ۱۳۹۷). اگر هوش اجتماعی را می‌توان توانایی درک و مهار هیجانات و احساسات خود در جهت کمک به فعالیت‌های فکری، تصمیم‌گیری و ارتباطی دانست. براساس یافته‌های گلنن افرادی که از هوش هیجانی بالا برخوردارند می‌دانند که چگونه هیجانات و احساسات خود و دیگران را کنترل و هدایت نمایند (حاجی‌زاده، ۱۳۹۲). دیوید وکسلر، روانشناس توانایی که پر استفاده‌ترین معیار سنجش بهره هوشی تا به امروز را ایجاد نموده هوش اجتماعی را رد نموده و آن را همان هوش عمومی می‌داند که در موقعیت‌های اجتماعی به کار گرفته می‌شود. «تمام عواطف، اجتماعی هستند. نمی‌توان پیدایش یک احساس را از دنیای روابط انسانی مجزا دانست تبادلات اجتماعی ما موجب برانگیخته شدن احساسات مان می‌گردند.» محتوای هوش اجتماعی، در دو مقوله گسترده سازمان می‌یابد: یک آگاهی اجتماعی، یعنی آنچه درباره دیگران حس می‌کنیم و دیگری مهارت اجتماعی، عملی که براساس این آگاهی انجام می‌دهیم (نیکوزاد، ۱۳۹۷).

۲-۳- سلامت روانی

براساس تعریف سازمان جهانی بهداشت، سلامت روان عبارت است از قابلیت ارتباط موزون و هماهنگ با دیگران، تغییر و اصلاح محیط فردی و اجتماعی و حل تضادها و تمایلات شخصی به طور منطقی، عادلانه و مناسب. در نتیجه بهداشت روان باعث تأمین رشد و سلامت روانی فردی و اجتماعی، پیشگیری از ابتلا به اختلال روانی، درمان مناسب و باز توانی آن می‌شود (عباس زادگان، ۱۳۸۴). عوامل متعددی بر روی سلامت و بهداشت روان انسانها تأثیر گذار می‌باشند باوجود جدا نبودن اثرات متقابل عوامل فردی و محیطی ما بر آن شدیم یک تقسیم‌بندی کلی از عوامل فردی (شامل: ژنتیک و فیزیولوژی، جنسیت، باورها و اعتقادات فردی، داشتن مهارت‌های زندگی و... است) و محیطی (عوامل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، محیط خانوادگی و...) مؤثر بر سلامت روان انجام دهیم از سوی دیگر وجود بیماری‌هایی از قبیل بیماری‌های قلبی، اضطراب، افسردگی، موقعیت‌هایی که بی‌کاری زیاد و درآمد پایین است، آموزش محدود است و همچنین در موقعیت‌هایی که استرس زیاد است، تبعیض جنسیتی وجود دارد، سبک زندگی ناسالم است و تخطی از قانون وجود دارد مشکلات روانی بیشتر و گویای این مسئله است که روان و اجتماع ممکن است اثر متقابلی بر شدید کردن اثرات رفتار و سلامت داشته باشند. (گنجی، ۱۳۹۶).

در تکمیل مطالب فوق؛ احمدی و همکاران (۱۳۹۵) در تحقیق خود با عنوان رابطه‌ی هوش اخلاقی با سلامت روان در دانشجویان دانشگاه پیام نور ابرکوه نشان دادند که دانشجویان از لحاظ هوش اخلاقی و ابعاد آن دارای وضعیت متوسط و از لحاظ سلامت روان دارای وضعیت خفیف هستند. آزمون پیرسون نشان می‌دهد که بین متغیرهای هوش اخلاقی و سلامت

روان رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ وجود دارد. بدین ترتیب که با بهبود وضعیت هوش اخلاقی دانشجویان به صورت معنی‌داری سلامت عمومی آن‌ها نیز بهبود می‌یابد و همچنین در بین ابعاد هوش اخلاقی، فقط بعد مسیولیت‌پذیری دارای رابطه‌ی مثبت و معنی‌داری با سلامت روان می‌باشد.

بخش‌دهنده و همکاران (۱۳۹۴) در تحقیق خود با عنوان بررسی رابطه هوش هیجانی با سلامت روانی در بین دانشجویان دختر و پسر به این نتیجه رسیدند که بین هوش هیجانی با سلامت روانی، کار جسمانی، کارکرد اجتماعی و افسردگی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. همچنین مشخص شد که بین هوش هیجانی و اضطراب رابطه معنی‌داری وجود ندارد. با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان بیان کرد هوش هیجانی بالا می‌تواند بر سلامت روان دانشجویان اثرگذار باشد.

غفاری و همکاران (۱۳۹۴) تحقیقی با عنوان بررسی ارتباط هوش اجتماعی و اخلاقی با عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی شهرستان‌های مراغه و بناب در سال ۱۳۹۳ انجام دادند. نتایج تحقیق نشان داد که بین عملکرد تحصیلی دانشجویان با متغیر هوش اجتماعی و مؤلفه دلسوزی و مؤلفه مسئولیت‌پذیری و مؤلفه بخشش و مؤلفه درستکاری رابطه مثبت و مستقیم وجود دارد. نتایج ضریب همبستگی چند متغیری به روش Enter نشان داد که متغیر هوش اجتماعی و خرده مقیاس‌های هوش اخلاقی در تبیین متغیر عملکرد تحصیلی دانشجویان (۴۱,۳٪) سهم دارند.

جوانمرد و همکاران (۱۳۹۲) در پژوهشی تحت عنوان روابط بین هوش اجتماعی، هوش هیجانی و هوش فرهنگی به بررسی سه شکل از هوش یعنی هوش اجتماعی (SI)، هوش هیجانی (EI) و هوش فرهنگی (CQ) پرداخت. به این نتیجه رسید که در بررسی رابطه بین هوش هیجانی و هوش فرهنگی، در عین حالی که این دو از هم متمایز هستند، اما زیرساخت‌های به هم پیوسته‌ای دارند، و همچنین هر دو به عنوان زیر مجموعه‌ای از هوش اجتماعی هستند. همچنین با بررسی مدل‌های موجود به ارائه مدلی یکپارچه پرداختند، که این مدل جدید می‌تواند در پژوهش‌های آتی مدیریتی مورد استفاده قرار گیرد. که این پژوهش به شیوه کتابخانه‌ای و تحلیل محتوایی صورت گرفته است.

استیون^۱ (۲۰۱۸) در تحقیق خود با عنوان نقشه مفهومی مصرف‌کننده سلامت روانی از جامعه حمایتی نشان دادند که مصرف‌کنندگان بالقوه بهداشت عمومی روان‌شناختی به طور فعال خدمات دریافت و می‌توانند در تحقیقات مشترک شرکت کنند تا بتوانند معنی بخشیدن به نیازهای آن‌ها، مفهوم‌سازی آنچه که خدمات باید و چگونه توسعه داده شود، و تعیین اولویت‌بندی خدمات نمایند.

لاکانالی^۲ (۲۰۱۳)، نقل از نصیری ولیک و همکاران، (۱۳۹۳) در تحقیقی با عنوان مطالعه و طرح توسعه هوش اجتماعی که بر روی دانشجویان دانشگاه ایالتی تارلاک انجام داد دریافت که آیت‌های موجود در هوش اجتماعی تا حدودی، به معلمان در ارزیابی تمایل اجتماعی دانش آموزان و صلاحیت‌های اجتماعی آنان کمک خواهد کرد.

آمرام و همکاران^۳ (۲۰۰۹) در پژوهش خود نشان دادند که هوش اخلاقی در مدیریت شغلی موفق و کارآمد تأثیر به‌سزایی دارد.

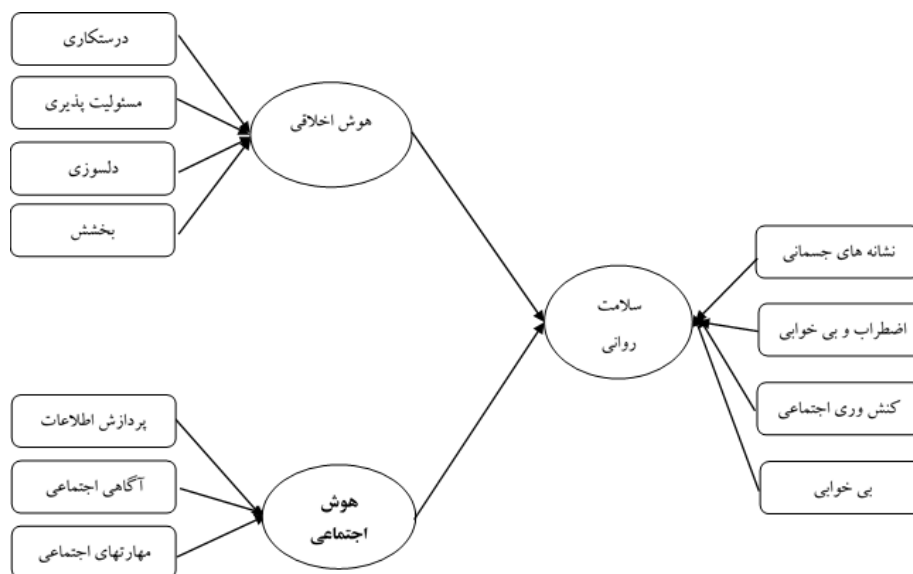
۳- مدل و فرضیه‌های تحقیق

هدف تحقیق حاضر رابطه هوش اخلاقی و هوش اجتماعی با سلامت روانی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان اردبیل می‌باشد. بعد از بررسی مبانی نظری، تعاریف متغیرها، چارچوب مفهومی باید طراحی شود. که با توجه به مبانی نظری و تعاریف مفهومی مدل مفهومی پژوهش حاضر را می‌توان به صورت زیر ارائه کرد:

^۱ - Steven

^۲ -Lacanlale

^۳ -Amram et al

شکل شماره ۱: مدل مفهومی پژوهش (محمدی، ۱۳۹۲؛ رضایی و خلیل زاده، ۱۳۸۸، مولفی و همکاران، ۱۳۸۹،

استیون، ۲۰۱۸)

با توجه به توضیحات فوق، در پژوهش حاضر هوش اخلاقی و هوش اجتماعی به عنوان متغیر مستقل و سلامت روانی به عنوان متغیر وابسته در نظر گرفته شد در این مدل هوش اخلاقی دارای چهار مؤلفه درستکاری، مسئولیت پذیری، دلسوزی و بخشش است و همچنین هوش اجتماعی دارای سه مؤلفه پردازش اطلاعات، آگاهی اجتماعی و مهارتهای اجتماعی که از پژوهش محمدی (۱۳۹۲)، استیون (۲۰۱۸) و رضایی و خلیل زاده (۱۳۸۸) و سلامت روان با چهار بعد به ترتیب نشانه های جسمانی، اضطراب و بی خوابی، کنش وری اجتماعی و بی خوابی، از تحقیق مولفی و همکاران (۱۳۸۹) گرفته شده است. که پایه و اساس فرضیه های پژوهش را تشکیل می دهد.

فرضیه شماره ۱: هوش اخلاقی رابطه مثبت و معنادار بر سلامت روانی دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد.

فرضیه شماره ۲: هوش اجتماعی رابطه مثبت و معنادار بر سلامت روانی دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد.

فرضیه شماره ۳: هوش اخلاقی و هوش اجتماعی، با همدیگر رابطه مستقیم و معنادار در بین دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد.

۴- روش تحقیق

۴-۱- جامعه و نمونه آماری

با توجه به اهمیت روزافزون سلامت روانی دانشجویان در جهت ارتقاء هوش فرهنگی و اجتماعی در دانشگاه ها، بر این اساس دانشجویان پیام نور استان اردبیل به عنوان جامعه آماری در نظر گرفته شد. در واقع جامعه آماری این تحقیق کلیه دانشجویان دانشگاه پیام نور استان اردبیل می باشد که تعداد آن ها نامحدود می باشد. بر اساس فرمول جامعه نامحدود کوکران حجم نمونه ۳۸۴ نفر به دست آمد. بر این اساس روش نمونه گیری غیر تصادفی در دسترس (بدون هیچ گونه گزینش ذهنی از قبل) برای توزیع پرسشنامه در بین دانشجویان انتخاب و به صورت تکمیل شده جمع آوری گردید.

۴-۲- ابزار گردآوری داده‌ها

ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش پرسشنامه می‌باشد. پرسشنامه در سه بخش نامه همراه، اطلاعات جمعیت شناختی و سؤالات اختصاصی تنظیم گردید. در بخش اول تحت عنوان نامه همراه، علاوه بر بیان عنوان پژوهش، هدف از گردآوری اطلاعات به‌وسیله پرسشنامه و ضرورت همکاری صمیمانه پاسخ‌دهندگان در تکمیل پرسشنامه توضیح داده شد. بخش جمعیت شناختی شامل سؤالات در مورد مشخصات عمومی پاسخ‌دهندگان از قبیل جنسیت، سن و میزان تحصیلات می‌باشد. آخرین بخش نیز شامل سؤالات اختصاصی در مورد متغیرهای مستقل و وابسته است. سؤالات مؤلفه‌های هوش اجتماعی شامل (۲۱ سؤال)، (رضایی و خلیل زاده، ۱۳۹۳) و هوش اخلاقی (۴۰ سؤال) از پژوهش (محمدی، ۱۳۹۲)، و سلامت روانی (۲۸ سؤال) از پژوهش (گلدبرگ و هیلر، ۱۹۷۹) استخراج شده ولی بنا به شرایطی به‌منظور بومی‌سازی سؤال‌ها با توجه به نظر استاد راهنما و متخصصان در آن تغییراتی جزئی جهت قابلیت درک بیشتر پاسخ‌دهندگان ایجاد شده که در کل ۸۹ گویه می‌باشد. مقیاس مورد استفاده طیف پنج‌درجه‌ای لیکرت است. این مقیاس به‌طور خاص از مبنای کاملاً مخالف، مخالف، بی‌نظر، موافق و کاملاً موافق استفاده می‌کند. بر این اساس از اعضای نمونه آماری درخواست گردید تا بر اساس مقیاس پنج نقطه‌ای لیکرت، به سؤالات پرسشنامه پاسخ دهند.

۴-۳- روش‌های تحلیل آماری

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در اولین گام به بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها با به‌کارگیری آزمون کلموگوروف - اسمیرنوف پرداخته می‌شود. گام بعد به ارزیابی روایی و پایایی پرسشنامه اختصاص دارد. سپس با توجه به اینکه در فرضیات به دنبال بررسی رابطه بین هوش اخلاقی و اجتماعی هستیم، از ماتریس همبستگی و رگرسیون چندگانه استفاده خواهیم کرد. همبستگی مقداری عددی مابین ۱- تا ۱ می‌باشد که علامت مثبت یا منفی تنها برای تعیین جهت ارتباط می‌باشد و ربطی به شدت همبستگی ندارد. با توجه به فرض نرمال بودن داده‌ها از همبستگی پیرسون و اسپیرمن استفاده کرده ایم. برای استفاده از همبستگی پیرسون بایستی نرمال بودن داده‌ها تایید شود. ولی در صورت برقرار نبودن فرض نرمال بودن از آزمون همبستگی رتبه‌ای اسپیرمن استفاده می‌کنیم که بر اساس رتبه‌ها آزمون انجام می‌شود. تحلیل رگرسیون به تصمیم‌گیرنده این اجازه را می‌دهد که تعیین نماید چه میزان از تغییرات در یک متغیر (که آن‌ها را متغیر وابسته می‌نامند) می‌تواند به‌واسطه تغییر در متغیرهای دیگری (که آن‌ها را متغیرهای مستقل می‌نامند) به وجود آمده باشد. گاهی دو یا چند متغیر تأثیر عمده‌ای روی متغیر وابسته دارند. در این وضعیت رگرسیون چندگانه جهت پیش‌بینی متغیر وابسته استفاده می‌شود و همزمان میزان تأثیر متغیرها بر متغیر وابسته را نشان می‌دهد. در رگرسیون چندگانه نیز فرض خطی بودن متغیرها برقرار می‌باشد.

۵- یافته‌های تحقیق

۵-۱- ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان

تجزیه و تحلیل ویژگی‌های جمعیت شناختی پاسخ‌دهندگان در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت شناختی اعضای نمونه

ویژگی‌های جمعیت شناختی	طبقات	تعداد	درصد
جنسیت	مرد	۲۰۱	۵۸/۸
	زن	۱۴۰	۴۱/۲
سن	کمتر از ۲۵ سال	۲۱۱	۶۱/۸
	۲۵ تا ۳۵ سال	۸۹	۲۶/۲
	۳۵ تا ۴۵ سال	۳۶	۱۰/۷
	بیشتر از ۴۵ سال	۵	۱/۳

۵/۲۴	۱۸	دیپلم و پایین تر	تحصیلات
۰	۰	کاردانی	
۶۱/۸۰	۲۱۱	کارشناسی	
۳۲/۹۶	۱۱۲	کارشناسی ارشد و بالاتر	

همان‌طور که در جدول ۲ نشان داده شده است، ۵۸/۸ درصد از پاسخ‌دهندگان مرد و ۴۱/۲ درصد از آن‌ها زن می‌باشند. از طرفی افراد کمتر از ۲۵ سال با ۶۱/۸ درصد بیشترین و همچنین افراد با سن بیشتر از ۴۵ سال با ۱/۳ درصد کمترین بخش پاسخ‌دهندگان را تشکیل داده‌اند. افراد با مدرک تحصیلی کارشناسی با ۶۱/۸ درصد بیشترین و افراد با مدرک تحصیلی دیپلم و پایین‌تر با ۵/۲۴ درصد کمترین بخش پاسخ‌دهندگان را تشکیل داده‌اند.

۵-۲- آزمون کولموگروف - اسمیرنوف (K)

به‌منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها در اولین گام به بررسی نرمال بودن توزیع داده‌ها با به‌کارگیری آزمون کولموگروف - اسمیرنوف پرداخته می‌شود. در جدول شماره ۲ نتایج این آزمون قابل مشاهده است. در این آزمون، فرض صفر نشان‌دهنده ادعای مطرح‌شده در مورد نرمال بودن توزیع داده‌ها است.

جدول ۲: آزمون کولموگروف-اسمیرنوف

متغیر	آماره	سطح معنی‌داری	نتیجه
هوش اخلاقی	۱/۰۶	۰/۲۱۱	نرمال است
هوش اجتماعی	۰/۸۰۴	۰/۵۳۷	نرمال است
سلامت روان	۱/۴۱۹	۰/۳۶	نرمال است

نتایج به‌دست‌آمده در جدول ۲ نشان می‌دهند که تمامی متغیرها از توزیع نرمال پیروی می‌کنند؛ چراکه سطح معنی‌داری این متغیرها کوچک‌تر از ۵٪ است و فرض صفر برای آن‌ها تابید می‌شود. بنابراین با توجه به نرمال بودن توزیع تمامی متغیرها، از آزمون پیرسون استفاده می‌شود.

۵-۳- آزمون مدل پژوهش

به‌منظور تخمین روابط در بین متغیرهای موجود در مدل پژوهش، از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و تجزیه و تحلیل رگرسیون استفاده شده است. ضریب همبستگی به دنبال بررسی هوش اجتماعی و هوش اخلاقی بر سلامت روانی دانشجویان است. نتایج حاصل از فرضیه‌ها در زیر ارائه شده است:

آزمون فرضیه اول: هوش اخلاقی رابطه مثبت و معنادار بر سلامت روانی دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد.

برای آزمون فرضیه فوق از آزمون رگرسیون خطی استفاده شده است. دو نوع فرض برای این فرضیه مطرح بود:
فرض صفر: هوش اخلاقی بر سلامت روانی تاثیر معنادار ندارد.

فرض محقق: هوش اخلاقی بر سلامت روانی تاثیر معنادار دارد.

یکی دیگر از فرض‌های رگرسیون خطی، استقلال خطاها یا نا همبسته بودن خطاها از یکدیگر است. به منظور بررسی استقلال خطاها از یکدیگر از آزمون دوربین واتسون استفاده می‌شود. مقادیر آماره دوربین واتسون بین ۰ و ۴ می‌باشد. چنانچه آماره

دوربین واتسون در بازه ۱،۵ تا ۲،۵ قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود. نتایج مربوط به رابطه بین هوش اخلاقی و سلامت روانی در جدول (۳) قابل مشاهده است.

جدول ۳: خلاصه مدل رگرسیون رابطه بین هوش اخلاقی و سلامت روانی

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین واتسون
۰/۶۱۳	۰/۵۲۷	۰/۵۲۴	۲/۱۴

طبق نتایج جدول (۳) ضریب همبستگی بین هوش اخلاقی با سلامت روانی برابر ۰/۶۱ است، به عبارتی رابطه خطی بین دو متغیر ۰/۶۱ است. همچنین ضریب تعیین برابر ۰/۵۲ است، به عبارتی هوش اخلاقی ۰/۵۲ تغییرات سلامتی روانی را تعیین می‌کند و ۰/۴۸ باقیمانده توسط متغیرهای دیگر تعیین می‌شود. چنانچه آماره دوربین- واتسون در بازه قابل قبول ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود. با توجه به اینکه آماره دوربین واتسون برابر ۲/۱۴ است، بنابراین می‌توان گفت که عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود.

جدول ۴: نتایج ضریب رگرسیون تک متغیره تأثیر هوش اخلاقی بر سلامت روانی

متغیر پیش‌بین	ضرایب غیراستاندارد		ضرایب استاندارد	T	P
	B	SE			
مقدار ثابت	۱/۶۹۰	۰/۱۳۵		۱۱/۸۲۱	۰/۰۰۰
هوش اخلاقی	۰/۶۲۷	۰/۰۳۹	۰/۷۳۱	۱۷/۴۱۵	۰/۰۰۰

طبق نتایج جدول (۴) و با توجه به اینکه سطح معنی‌داری خطای آزمون کمتر از ۰/۰۵ است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه اول تأیید می‌شود هوش اخلاقی بر سلامت روانی، تأثیر مثبت و معناداری دارد. همچنین ضریب بتا نشان می‌دهد که هوش اخلاقی ۰/۷۳ از تغییرات مربوط به سلامت روانی را پیش‌بینی می‌کند. آزمون فرضیه دوم: هوش اجتماعی رابطه مثبت و معنادار بر سلامت روانی دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد.

جدول ۵: خلاصه مدل رگرسیون رابطه هوش اجتماعی بر سلامت روانی

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	دوربین واتسون
۰/۸۲۱	۰/۵۱۶	۰/۵۱۴	۲/۰۸

طبق نتایج جدول (۵) ضریب همبستگی بین رابطه هوش اجتماعی با سلامت روانی برابر ۰/۸۲ است، به عبارتی رابطه خطی بین دو متغیر ۰/۸۲ است. همچنین ضریب تعیین برابر ۰/۵۱ است، به عبارتی هوش اجتماعی ۰/۵۱ تغییرات سلامت روانی را تعیین می‌کند و ۰/۴۹ باقیمانده توسط متغیرهای دیگر تعیین می‌شود. چنانچه آماره دوربین- واتسون در بازه قابل قبول ۱/۵ تا ۲/۵ قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود. با توجه به اینکه آماره دوربین واتسون برابر ۲/۰۸ است، بنابراین می‌توان گفت که عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود.

جدول ۶: نتایج ضریب رگرسیون تک متغیره رابطه هوش اجتماعی با سلامت روانی

P	T	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		متغیر پیش‌بین
		BETA	SE	B	
۰	۹/۴۷۱		۰/۱۸۹	۱/۴۱۰	مقدار ثابت
۰	۱۵/۹۸۱	۰/۷۸۲	۰/۰۵۱	۰/۶۶۲	هوش اجتماعی

طبق نتایج جدول (۶) و با توجه به اینکه سطح معنی‌داری خطای آزمون کمتر از $0/05$ است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه دوم تأیید می‌شود و هوش اجتماعی بر سلامت روانی تأثیر مثبت معنی‌داری دارد. همچنین ضریب بتا نشان می‌دهد که هوش اجتماعی $0/78$ از تغییرات مربوط به سلامت روانی را پیش‌بینی می‌کند.

آزمون فرضیه سوم: هوش اخلاقی و هوش اجتماعی، با همدیگر رابطه مستقیم و معنادار در بین دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد.

جدول ۷: خلاصه مدل رگرسیون رابطه مستقیم هوش اخلاقی با هوش اجتماعی

ضریب همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل‌شده	دوربین واتسون
۰/۸۹۱	۰/۳۹۵	۰/۴۸۳	۲/۴۲

طبق نتایج جدول (۷) ضریب همبستگی بین هوش اخلاقی با هوش اجتماعی برابر $0/89$ است، به عبارتی رابطه خطی بین دو متغیر $0/89$ است. همچنین ضریب تعیین برابر $0/48$ است، به عبارتی هوش اخلاقی $0/48$ تغییرات هوش اجتماعی را تعیین می‌کند و $0/52$ باقیمانده توسط متغیرهای دیگر تعیین می‌شود. چنانچه آماره دوربین-واتسون در بازه قابل‌قبول $1/5$ تا $2/5$ قرار گیرد عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود. با توجه به اینکه آماره دوربین واتسون برابر $2/42$ است، بنابراین می‌توان گفت که عدم همبستگی بین خطاها پذیرفته می‌شود.

جدول ۸: نتایج ضریب رگرسیون تک متغیره رابطه مستقیم هوش اخلاقی و هوش اجتماعی

P	T	ضرایب استاندارد	ضرایب غیراستاندارد		متغیر پیش‌بین
		BETA	SE	B	
۰	۱۶/۱۷۳		۰/۱۴۰	۲/۱۳۲	مقدار ثابت
۰	۱۷/۳۹۵	۰/۸۵۱	۰/۰۳۹	۰/۶۱۲	هوش اخلاقی

طبق نتایج جدول (۸) و با توجه به اینکه سطح معنی‌داری خطای آزمون کمتر از $0/05$ است، بنابراین می‌توان گفت که فرضیه سوم تأیید می‌شود و هوش اخلاقی و هوش اجتماعی تأثیر مثبت معنی‌داری دارد. همچنین ضریب بتا نشان می‌دهد که هوش اخلاقی $0/85$ از تغییرات مربوط به هوش اجتماعی را پیش‌بینی می‌کند.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که پیش‌ازاین گفته شد، هدف اصلی این پژوهش بررسی تأثیر هوش اجتماعی و هوش اخلاقی بر سلامت روانی دانشجویان دانشگاه پیام نور می‌باشد که پس از طی مراحل مقدماتی و مرور پژوهش‌ها و تحقیقات انجام‌شده داخلی و خارجی و همچنین مرور نظریات مختلف در زمینه هوش اجتماعی و هوش اخلاقی و سلامت روانی دانشجویان انجام‌شده است که برای تأیید فرضیات این تحقیق، از طریق پرسشنامه در یک نمونه ۳۸۴ نفری از بین دانشجویان دانشگاه پیام نور استان اردبیل، داده‌های موردنیاز جمع‌آوری و سپس با استفاده از تکنیک آماری، این داده‌ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت؛

فرضیه اول نشان می‌دهد که هوش اخلاقی رابطه مثبت و معنادار بر سلامت روانی دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد؛

در ارتباط با این فرضیه در حالت کلی رابطه معنادار با ضریب همبستگی ۰/۶۱ بین هوش اخلاقی و سلامت روانی در بین دانشجویان پیام نور مرکز اردبیل مشاهده گردید. یافته‌های حاصل از آزمون مربوطه برای مقایسه هوش اخلاقی با سلامت روانی همسو با تحقیق احمدی و همکاران (۱۳۹۵)، بخشنده و همکاران (۱۳۹۴) و استیون (۲۰۱۸) می‌باشد.

فرضیه دوم نشان می‌دهد که هوش اجتماعی رابطه مثبت و معنادار بر سلامت روانی دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد؛

در ارتباط با این فرضیه در حالت کلی رابطه معنادار با ضریب همبستگی ۰/۸۲ بین هوش اجتماعی و سلامت روانی در بین دانشجویان پیام نور مرکز اردبیل مشاهده گردید. یافته‌های حاصل از آزمون مربوطه برای مقایسه هوش اجتماعی با سلامت روانی همسو با تحقیق جوانمرد و همکاران (۱۳۹۲)، احمدی و همکاران (۱۳۹۵)، اسپرلوس و داداشی خاص (۱۳۹۰) و پراما فدلی کورنیا و سرجینو (۲۰۱۸) می‌باشد.

فرضیه سوم نشان می‌دهد که هوش اخلاقی و هوش اجتماعی رابطه مثبت و معنادار دانشجویان پیام نور استان اردبیل دارد؛

در ارتباط با این فرضیه در حالت کلی رابطه معنادار با ضریب همبستگی ۰/۸۹ بین هوش اخلاقی و هوش اجتماعی در بین دانشجویان پیام نور مرکز اردبیل مشاهده گردید. یافته‌های حاصل از آزمون مربوطه برای مقایسه هوش اخلاقی با سلامت روانی همسو با تحقیق احمدی و همکاران (۱۳۹۵)، بخشنده و همکاران (۱۳۹۴)، استیون (۲۰۱۸)، سیم میلر (۲۰۱۸)، و پورصادق (۱۳۹۰) می‌باشد.

با توجه به یافته‌های پژوهش مبنی بر رابطه مثبت و معناداری هوش اخلاقی و سلامت روانی، مدیران دانشگاه پیام نور استان اردبیل می‌بایست با روش‌های ترغیب و تشویق به دانشجویان بیاموزند تا زمانی که با یک تصمیم مهم روبرو می‌شوند، آگاهانه آن را با عمیق‌ترین اصول، ارزش‌ها و باورهایشان مطابقت دهند و سپس نسبت به انجام آن اقدام نمایند. دانشجویان دانشگاه پیام نور باید زمانی که برای انجام کاری موافقت می‌کنند، آن را تا آخر دنبال نمایند. مدیران دانشگاه پیام نور باید با برگزاری برنامه‌های آموزشی دانشجویان را ترغیب به نیازهای رشدی و پیشرفت همکلاسی هایشان نمایند. و همچنین با توجه به رابطه مثبت و معنادار هوش اجتماعی و سلامت روانی دانشجویان دانشگاه پیام نور استان اردبیل، مدیران این دانشگاه باید جلساتی را جهت تقویت برخورد اجتماعی دانشجویان در دانشگاه برگزار نماید و فرصت دهد تا دانشجویان به بیان نظرات خود در باره موضوعی بپردازند. مدیران دانشگاه پیام نور استان اردبیل جهت تقویت روابط اجتماعی افراد دوره‌های اصول و فنون سخنرانی در دانشگاه‌ها به صورت رایگان برگزار نمایند. و نهایتاً با توجه به رابطه مستقیم بین هوش اخلاقی با هوش اجتماعی، مدیران دانشگاه پیام نور استان اردبیل باید مشاوران روانشناسی در دانشگاه‌ها استخدام کرده و با توجه به تخصصی دارند بتوانند علت عصبی شدن افراد، هنگامی که با آن‌ها هستند با استفاده از نظرسنجی را تشریح کنند. مدیران دانشگاه پیام نور استان اردبیل می‌بایست با برگزاری سیمینارها و دوره‌های آموزشی دانشجویان را به گونه‌ای آموزش دهند که رویکرد غالب آن‌ها خدمت به دیگران باشد.

به محققین آتی پیشنهاد می‌شود با توجه به اینکه پژوهش حاضر با محدودیت زمانی و مالی مواجه بوده است، لذا توصیه می‌گردد، تحقیق مشابهی در سایر استان‌های کشور صورت گیرد تا ضمن فراهم آمدن امکان مقایسه و ارزیابی تطبیقی در سطح کشور، برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تری در راستای سلامت روانی دانشجویان انجام گیرد و همچنین به پژوهشگران آتی توصیه می‌گردد که به بررسی تأثیر هوش اخلاقی و هوش اجتماعی بر سلامت روانی با در نظر گرفتن متغیرهای جمعیت شناختی نظیر جنسیت، سن و تحصیلات مورد بررسی قرار دهند. نهایتاً اینکه به مدیران پیشنهاد می‌شود برای کسب اطلاعات پژوهش فوق از پرسشنامه استفاده شد لذا به پژوهشگران آتی پیشنهاد می‌شود برای کسب اطلاعات دقیق‌تر از سایر ابزارهای گردآوری اطلاعات مانند مصاحبه با مشتریان انجام نمایند.

منابع

۱. رضایی، اکبر. (۱۳۸۹). مقیاس هوش اجتماعی ترومسو: ساختار عاملی و پایایی نسخه فارسی مقیاس در جامعه ی دانشجویان. فصلنامه علمی- پژوهشی روانشناسی دانشگاه تبریز، سال پنجم، شماره ۳۲- ۲۰، ۲۰.
۲. حاجی زاده، میترا. (۱۳۹۲). اعتباریابی مقیاس هوش اجتماعی و رابطه آن با شادکامی و پرخاشگری در دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز. پایان نامه کارشناسی ارشد، روان شناسی عمومی، به راهنمایی دکتر فرح نادری، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اهواز.
۳. رضایی، اکبر، خلیل زاده، احمد. (۱۳۸۸). رابطه بین هوش اجتماعی مدیران با رضایت شغلی معلمان، علوم تربیتی، سال دوم، شماره هفتم، ص ۱۲۱-۱۴۴.
۴. بهشتی فر، ملیکه و رفیعی، رضوان. (۱۳۹۱). تأثیر هوش اخلاقی در سازمان ها، سومین همایش ملی بزرگداشت سهروردی با موضوع اخلاق کاربردی
۵. پورصادق، ناصر. (۱۳۹۰). بررسی رابطه بین هوش فرهنگی و عملکرد وظیفه‌ای مدیران راهور، فصلنامه مطالعات پژوهشی، سال اول، شماره ۲، پاییز ۹۰.
۶. اسپهرلوس، وحیده و داداشی خاص، اسماعیل. (۱۳۹۰). تأثیر هوش اخلاقی مدیران بر عملکرد کارکنان سازمان‌های دولتی، فصلنامه ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، سال دوم، شماره ۳، صص ۹۸-۱۱۰.
۷. نیکوزاد، کمال، (۱۳۹۷) بررسی تأثیر هوش اخلاقی و هوش اجتماعی بر عملکرد غیر تجاری در دانشگاه محقق اردبیلی، پایان نامه برای اخذ درجه کارشناسی ارشد، موسسه آموزش عالی و غیر انتفاعی نوین اردبیل.
۸. عباس زادگان، سید محمد، (۱۳۸۴)، مدیریت بهداشت روانی، مجله مدیریت شماره ۱۰۳-۱۰۴.
۹. محمدی، احمد. (۱۳۹۲). ابعاد هوش اخلاقی در حرفه‌ی پرستاری یک مطالعه توصیفی - مقطعی در شرق ایران، مجله ایرانی اخلاق و تاریخ پزشکی، دوره‌ی ششم، شماره ۵.
۱۰. جوانمرد، هدی، سالجقه، سنجر، جراقی، مسعود. (۱۳۹۲). روابط میان هوش اجتماعی، هوش هیجانی، هوش فرهنگی، دویین کنفرانس بین المللی مدیریت، کارآفرینی، توسعه اقتصادی، قم.
۱۱. احمدی، الهه؛ سید مهدی پورسید و احمد شریفی، ۱۳۹۵، رابطه ی هوش اخلاقی با سلامت روان در دانشجویان دانشگاه پیام نور ابرکوه، دومین همایش ملی آسیب شناسی تربیت اخلاقی در نظام آموزشی ایران، میبد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد میبد،
https://www.civilica.com/Paper-RECON02-RECON02_077.html

۱۲. بخشنده، فرشید؛ شبنم شادمان و سارا سبزی، ۱۳۹۴، بررسی رابطه هوش هیجانی با سلامت روانی در بین دانشجویان دختر و پسر، دومین کنفرانس ملی توسعه پایدار در علوم تربیتی و روانشناسی، مطالعات اجتماعی و فرهنگی، تهران، مرکز مطالعات و تحقیقات اسلامی سروش حکمت مرتضوی، موسسه آموزش عالی مهر اروند، مرکز راهکارهای دستیابی به توسعه پایدار،

https://www.civilica.com/Paper-EPSCONF02-EPSCONF02_1041.html

۱۳. دکتر حمزه گنجی، (۱۳۹۶)، بهداشت روانی، چاپ هفدهم، انتشارات ارسباران. انتشارات ارسباران.

۱۴. غفاری، مظفر؛ حاجلو، نادر و بایرامی، شهناز (۱۳۹۴). بررسی ارتباط هوش اجتماعی و اخلاقی با عملکرد تحصیلی دانشجویان علوم پزشکی شهرستان‌های مراغه و بناب در سال ۱۳۹۳، نشریه آموزش پرستاری، دوره ۴، شماره ۳ (۱۳)، صص ۴۸-۵۵.

۱۵. جوانمرد، هدی، سلاجقه، سنجر، جراقی، مسعود. (۱۳۹۲). روابط میان هوش اجتماعی، هوش هیجانی، هوش فرهنگی، دویین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، کارآفرینی، توسعه اقتصادی، قم.

۱۶. نصیری ولیک بنی، فخر السادات، گیلانی، مریم، اسکندری، اصغر. (۱۳۹۳). رابطه بین هوش اجتماعی رفتار مدنی - تحصیلی با

اثربخشی آموزش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه بوعلی سینا، فصلنامه علمی پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی،

سال پنجم، شماره ۱، صص ۱۷۵-۱۸۸.

17. Tim Miller, (2018), Explanation in artificial intelligence: Insights from the social sciences, Artificial Intelligence Available online 27 October 2018
18. Akashe G. Investigation of mental health in students. Journal of psychiatry and clinical psychology 1995; 4: 4-11. (Persian).
19. Mosalahnezhad L, Amini M. Investigation of relation between school and mental health in one year students and last year students of Jahrom University of Medical Sciences. Journal of fundamentals of mental health 2003; 6(1): 71-6. (Persian)
20. Lennick, d.; Kiel, f. (2008). Moral intelligence: enhancing business performance & leadership success. Pennsylvania: Wharton school publishing.
21. Gerjolj, S., (2005). the relevance of moral intelligence in educational Processes p: 8, 9.
22. King, D. B. (2013). Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition, model, and measure. Unpublished Master's Thesis, Trent University, Peterborough, Ontario 14, No.1, p 24-35.
23. Steven J. Onken, (2018), Mental health consumer concept mapping of supportive community, Evaluation and Program Planning Volume 71, December 2018, Pages 36-45.
24. Amram Y. The contribution of emotional and spiritual intelligences to effective business leadership. [dissertation]. Palo Alto: Institute of Transpersonal Psychology; 2009.
25. Parama Fadli, Kurnia Suharjito, (2018), Business Intelligence Model to Analyze Social Media Information. Procedia Computer Science Volume 135, 2018, Pages 5-14.